

■ УДК [930.85:82.02]:930.1]:130.2(477)

В. М. Шейко, доктор історичних наук, професор, Харківська державна академія культури, м. Харків

ІСТОРИКО-ДЖЕРЕЛОЗНАВЧИЙ АНАЛІЗ ЕВОЛЮЦІЇ КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИХ ТА ХУДОЖНЬО-ЛІТЕРАТУРНИХ ОБ'ЄДНАНЬ УКРАЇНИ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Проведено історіографічний та джерелознавчий аналіз трансформації процесів становлення й розвитку культурно-мистецьких та художньо-літературних об'єднань України, визначено ступінь і змістовність наявних джерел і публікацій за вказаною проблематикою. Здійснено спробу систематизувати публікації наявних джерельних баз за темою, надана їх змістовна характеристика. При цьому основними методами і принципами для проведення аналізу став культурологічний методологічний інструментарій, а основним у змістовному сенсі — культурологічний аспект.

Ключові слова: історіографічний та джерелознавчий аналіз, культурно-мистецькі та літературно-художні об'єднання України, культурологічний аспект.

В. Н. Шейко, доктор исторических наук, профессор, Харьковская государственная академия культуры, г. Харьков

ІСТОРИКО-ІСТОЧНИКОВЕДЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭВОЛЮЦИИ КУЛЬТУРНЫХ И ХУДОЖЕСТВЕННО-ЛИТЕРАТУРНЫХ ОБЪЕДИНЕНИЙ УКРАИНЫ: КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Проведено историографический и источниковедческий анализ трансформации процессов становления и развития культурно-художественных и художественно-литературных объединений Украины, определено степень и содержательность имеющихся источников и публикаций по указанной проблематике. Осуществлена попытка систематизировать публикации и имеющиеся базы источников по теме, дана им содержательная характеристика. При этом основными методами и принципами для проведения анализа стал культурологический методологический инструментарий, а основным в содержательном смысле — культурологический аспект.

Ключевые слова: историографический и источниковедческий анализ, культурно-художественные и художественно-литературные объединения Украины, культурологический аспект.

V. M. Sheyko, Doctor of Historical Sciences, Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

HISTORIOGRAPHIC AND SOURCE STUDIES ANALYSIS OF TRANSFORMATION OF THE PROCESSES OF FORMING AND DEVELOPING CULTURAL AND ARTISTIC AS WELL AS ARTISTIC AND LITERARY ASSOCIATIONS OF UKRAINE: CULTUROLOGICAL ASPECT

The author performs a historiographic and source studies analysis of transformation of the processes of forming and developing cultural and artistic as well as artistic and literary associations of Ukraine. The extent and content of the available sources and publications referring to the issues under investigation are identified. An attempt is made to systematize publications and available source databases, define their content. The author has used a culturological methodological approach as a main method and principle for conducting the analysis, in addition, a culturological aspect is principal in substantial sense.

Key words: historiographic and source studies analysis, cultural and artistic as well as artistic and literary associations of Ukraine, culturological aspect.

Культурно-мистецькі та літературно-художні об'єднання в Україні мають значний вплив на соціальний і культурний розвиток суспільства загалом і людини зокрема. І ця роль в умовах формування інформаційного суспільства значно посилилася. Однак до останнього часу за наявності кількісного збільшення джерел і наукових та науково-популярних досліджень майже не проводилися їх аналіз і систематизація, що і є метою цієї статті.

Необхідною умовою досягнення поставленої мети є з'ясування ступеня наукової дослідженості проблеми еволюції культурно-мистецьких та художньо-літературних об'єднань України, окреслення основних напрямів її висвітлення, розробка методологічної основи із визначенням відповідних методів і прийомів вирішення конкретних завдань, аналіз джерельної та історіографічної бази, уточнення робочих понять і термінів.

Вітчизняні мистецько-художні та літературні об'єднання, як неоднозначне культурно-історичне явище, перебувають водночас у полі зору різних суспільно-гуманітарних наук — історії, культурології, мистецтвознавства, літературознавства, філософії, соціології, психології, естетики тощо. Саме тому, зважаючи на міждисциплінарність джерелознавчо-історіографічного матеріалу, автор для аналізу обрав культурологічний аспект, методологія вивчення якого й передбачає міждисциплінарність.

Ця множинність науково-дисциплінарних інтересів до об'єкта дослідження має різні наслідки: безперечним позитивом є постійне

введення до наукового обігу нових матеріалів, розширення кола науковців-фахівців, урізноманітнення методів і ракурсів вивчення, певна плідність міждисциплінарного обміну одержаною інформацією. Через відсутність послідовного дослідження феномену, досі не існує «голографічного портрета», цілісного уявлення про його місце, роль і значення в культурно-творчому процесі українського суспільства від давнини до сьогодення.

Фундаментальні праці з історії України давнього та новітнього періодів [20; 79], зважаючи на їхню специфіку (узагальнюючий характер та максимальне хронологічне охоплення), містять лише окремі згадки про вітчизняні об'єднання художнього й літературного та культурно-мистецького профілів. Найвідоміші об'єднання дещо стисло характеризуються як беззаперечне свідчення культурних здобутків українського суспільства відповідних часів.

Дослідників цікавлять такі об'єднання в ракурсі суспільно-політичних відносин, наприклад, «Руська трійця» [71], Кирило-Мефодіївське товариство [40]. Особливого значення набувають історико-культурні дослідження, спрямовані на ґрунтовний аналіз діяльності української інтелігенції, зокрема її творчих представників, котрі створювали художні, мистецькі, літературні й інші гурти. Більшість таких праць розглядає означену проблему на прикладі подій 20–30 рр. ХХ ст. [39; 63]: саме цей час засвідчив масове прагнення до оновлення всіх сфер суспільного життя, високий дух українського відродження, формування антигуманної комуністичної «масової» культури, апогей об'єднавчого руху серед творчої інтелігенції й, водночас, трагедію спланованого винищення кращих представників української культури. Заслуговує на увагу дослідження Г. Касьянова [38], присвячене українській інтелігенції в русі опору 1960–1980 рр., який мав політичні та творчі (мистецькі, літературні) прояви.

Помітним є внесок у вивчення вітчизняних творчих об'єднань науковців, об'єктом дослідження для яких стала власне історія культури України. Передусім слід назвати ґрунтовне дослідження за редакцією відомого вченого І. Крип'якевича [33], праці І. Огієнка [61], М. Семчишина [74]. Перевидання в 90-х рр. ХХ ст. маловідомих в Україні синтетичних досліджень посприяло активізації вітчизняної культурологічної думки, виникненню праць нового якісного гатунку. Зокрема назвемо монографію М. Поповича [69], яка відзначається нетрадиційними підходами та неупередженістю міркувань стосовно розвою багатопланової української культури. Автори докладно характеризують різні творчі угруповання, серед яких давньоруські мистецькі школи, спеціалізовані на образотворчому мистецтві цехи-братства, конкретні

інтелектуально-літературні об'єднання кінця XIX — початку XX ст., уніфіковані творчі спілки радянського періоду тощо.

Важливою науковою подією стало видання п'ятитомної колективної праці з історії культури України [34; 35]. Зазначене дослідження оприлюднює безліч нових безцінних артефактів і спрямовує на абсолютно нове бачення літературних і художньо-мистецьких об'єднань у системі культурного розвитку українського суспільства.

Автор монографії А. Свідзинський [73] уперше порушує проблему самоорганізації в культурному просторі та культуротворчих процесах України. Ця проблема безпосередньо дотична до методики дослідження таких самоорганізаційних структур, як літературні та художньо-мистецькі об'єднання.

Не втратили наукового значення й праці, присвячені культурним персоналіям України [16; 17; 80], зокрема дослідження С. Голубова, у якому висвітлено діяльність Київського митрополита П. Могили. Саме він був ініціатором створення плідного творчого кола. Таким чином, зосереджена увага не стільки на зовнішніх виявах культурного феномену (у цьому разі — художніх і літературних об'єднань), скільки на людському факторі, адже в епіцентрі культурних явищ завжди перебуває людська особистість.

Проблема існування творчих об'єднань митців у загальній історії українського мистецтва фактично тільки означена. Але самі історико-мистецькі дослідження достатньо численні. Слід зазначити, що більшість авторів надають перевагу дослідженню історії мистецтва певного регіону й визначеного етапу, різним стилевим напрямом тощо.

Історіографічно-джерелознавчий огляд мистецтвознавчої літератури, на нашу думку, слід розпочинати з багатотомної «Історії українського мистецтва» [824] та з узагальнюючої праці «Нариси з історії українського мистецтва» [825]. Періодизація мистецького процесу, сам підхід до мистецьких напрямів, особливо тих із них, які неможливо втиснути в «прокрустове ложе» соціалістичного реалізму, є дещо штучними. Але, безумовно, ці ґрунтовні праці цікаві багатим фактичним матеріалом.

Для цієї статті значимими були праці П. Жолтовського [28], П. Білецького [10], І. Свенціцької [72], А. Макарова [53], Г. Логвина [50], присвячені різним аспектам еволюції мистецтва в Україні з X по XVIII ст.

Саме творчим угрупованням у мистецтві присвячені праці В. Балущок [8], яка розглядає цехи митців як прообраз професійного об'єднання. В. Афанасьєв [7] досліджує процеси формування товариств художників у XIX ст. Персоналіям художників присвячено кілька праць, які дозволяють відкрити забуті постаті, а також уявити

їх особистий внесок у процес обміну культурними цінностями між Україною та іншими країнами. У зв'язку із цим доцільно згадати збірки «Мистецтво української діаспори. Повернуті імена» [54], «Пісня життя. Автобіографічні нариси українських художників» [66].

Зв'язкам українського мистецтва з європейськими художніми школами присвячено дослідження «Українське мистецтво у полікультурному просторі» [84]. На думку авторів, творчість українських художників органічно влітається в загальноєвропейську проблематику, водночас виявляє власний національний характер.

Слід зазначити, що серед багатьох дослідників історії українського мистецтва вирізняються своєю концептуальністю численні праці Д. Степовика [77, 78]. Коло його наукових інтересів є достатньо широким, він здійснив блискучі дослідження українського іконопису, графіки, гравюри, а також є автором монографій, присвячених видатним мистецьким діячам минулого та їх особистому внеску в розвиток стилів, зокрема бароко.

Найцікавішим для дослідників останніх років став період з кінця XIX до першої третини XX ст., пов'язаний з бурхливим розвитком різноманітних напрямів і течій, таких як постімпресіонізм, символізм, неоромантизм, авангард, модерн. У зв'язку із цим слід згадати численні статті Д. Горбачова [19], Н. Асеева [4], Л. Соколюк [76], М. Шкандрій [99], А. Півненко [64], О. Шила [98], де розглянуто вітчизняне мистецтво в контексті європейської художньої культури. Набуті досвід і матеріал дозволяють з упевненістю стверджувати, що в Україні існували численні творчі об'єднання, які репрезентували імпресіонізм, модерн, авангард та інші напрями. Завдяки таким дослідженням зазначеного періоду можна виявити немало фактів, які свідчать про значний масштаб талантів, часто недооцінених співвітчизниками.

Історіографія та джерела означеної проблеми значно збагачуються різними літературознавчими дослідженнями. Фундаментальні праці з історії української літератури М. Грушевського [21], С. Єфремова [27], М. Возняка [12], М. Зерова [32] містять національний літературний масив, систематизують його, розглядають розвиток вітчизняної літератури в контексті загальноєвропейських літературних процесів. Але в цих працях матеріалу щодо літературних об'єднань немає. Значно більше уваги об'єднанням приділяють автори, котрі досліджують окремі періоди розвитку української літератури або стильові напрями та їх особливості. Так, праці М. Андрущенка [3], В. Шевчука [95], І. Айзенштока [1], В. Моренець [58], В. Державіна [23] та інших дозволяють простежити взаємозв'язок літературного, політичного та

культурного життя, естетичної платформи яких дотримували різні літературні групи, об'єднання та товариства.

Ґрунтовний аналіз передумов, сутності, загальнокультурної значимості феномену українського бароко міститься в монографії А. Макарова [53], яка вийшла друком 1994 р. Автор висвітлює непересічне літературне об'єднання під проводом Л. Барановича, інші літературні гурти того часу, характеризує різні художні кола та їх здобутки майже по всій території України.

На початку 90-х рр. ХХ ст. посилюється інтерес літературознавців до літературного процесу та відповідних об'єднань 20-х рр., тобто періоду Українського відродження. Раніше цією проблемою опікувалися лише літературознавці з української діаспори, здебільшого — безпосередні учасники тогочасного літературного життя: Г. Костюк [43], Ю. Лавриненко [46], Ю. Луцький [51], О. Ган [14], П. Голубенко [18], Ю. Шерех [97]. Але особливістю цих праць є занадто суб'єктивне ставлення до подій, апологія власних міркувань, загострення деяких суперечливих питань історії та культурного розвитку України. Попри окремі недоліки, праці літературознавців з діаспори мають певне значення для характеристики цього неоднозначного періоду розвитку української культури і літератури зокрема.

Сучасні українські літературознавці акцентують на малодосліджених питаннях вітчизняної літератури — модерних та авангардних проявах кінця ХІХ — початку ХХ ст. [22]. Певний інтерес до літературного життя України виявляють також філософи та літературознавці: О. Забужко [29], Г. Вдовиченко [11], Н. Шумило [102]. Вони розглядають процес розвитку літератури й літературних угруповань у зв'язку з формуванням основоположної української ідеї.

Значно активізувалися соціологічні дослідження в означеній галузі, вони набули певної спеціалізації: це праці із соціології культури, соціології літератури, соціології мистецтва й соціології організацій. Соціологія культури спочатку використовувала галузевий підхід, потім — комплексний, нині акцентує на вивченні соціокультурної трансформації. Одним з її завдань є фіксація специфіки культурних явищ, їхньої динаміки в кількісних і якісних показниках та індикаторах: такий підхід зумовлює методику досліджень літературно-художніх об'єднань як соціокультурного феномену. Детально ці теоретичні положення викладені в працях Н. Победи [67], А. Моля [57], П. Штомпки [100].

Соціологія літератури вивчає умови літературної творчості, аспекти літературної комунікації, особливості розповсюдження й завоювання літературної продукції. Подібну методику обґрунтував М. Рубакін на початку ХХ ст., яка в подальшому вдосконалювалася завдяки

працям Д. Балика, Н. Фрадєва, Г. Сивоконя, О. Семашка, І. Гончара та ін.

Дослідники, котрі спеціалізуються на соціології мистецтва, зокрема О. Семашко, І. Гончар, С. Гриця, Л. Черкашина, С. Паламарчук, вивчають залежність між суспільством і художньою творчістю, а також — особливості функціонування мистецтва в конкретних історичних умовах. На нинішньому етапі соціологи України дійшли висновку щодо втрати мистецтвом (і літературою також) своєї традиційної місії. Ця проблема аргументовано викладена в статтях Р. Шульги [101].

Розділ соціології, спрямований на дослідження об'єднань громадян та принципів їх організації, порушує і вирішує питання щодо місця та ролі цих структур у суспільстві, їх реальної активності, конкретних функцій, співвідношення особових і безособових чинників об'єднань. Характерними в цьому сенсі є праці Я. Смолякова [75], М. Шаповала [94], Л. Когана [41].

Загалом окреслені вище здобутки різних наукових дисциплін забезпечують насамперед ґрунтовний контекст для дослідження теми цієї статті. Однак до наукового обігу введено незначну кількість літературно-художніх об'єднань, вони не були безпосередньо предметом наукового дослідження.

Існує незначна кількість праць, присвячених конкретним літературним та художнім об'єднанням України: праця І. Айзенштока з характеристикою поетичних гуртів романтиків першої половини ХІХ ст.; праці Т. Гундорової [22], Я. Поліщука [68], де значна увага приділена модерному літературному гурту «Молода муза»; праці П. Голубенка [18] й Л. Кавуна [37] стосовно ВАПЛІТЕ; мистецтвознавчі дослідження В. Фоменка [87] з аналізом славнозвісної школи української гравюри ХVІІ — початку ХVІІІ ст.; В. Афанасьєва [6; 7], які представляють одеську філію художнього об'єднання АРМУ; розвідка Л. Амеліної [2], присвячена оригінальному творчому гурту на чолі з М. Синяковою. Харківські дослідники Л. Соколюк [76] та А. Півненко [64] надають наукове уявлення про більшість місцевих художніх угруповань кінця ХІХ — початку ХХ ст.

На жаль, про значну частину вітчизняних художніх та літературних груп та об'єднань різних періодів, а також про творчі об'єднання в українській діаспорі є лише стислі відомості в різноаспектній, переважно довідковій, літературі.

Видання «Української літературної енциклопедії» [83] започатковане в 1988 р. й мало вийти друком у 5 томах. Однак за тих умов воно не могло бути присвячене тільки українській літературі, а мало охоплювати й літератури інших народів СРСР. Слід зазначити, що це видання було призупинене після 2 тому.

Важливим виданням є 11-томна «Енциклопедія українознавства» [26], яка спершу була надрукована за кордоном обмеженим накладом (2,5 тис. прим.) і перевидана в Україні в 1993–2000 рр.

У біобібліографічному словникові «Українські письменники» [86] зібрані найважливіші факти літературного життя. Майже про кожного письменника містяться найголовніші біографічні відомості, бібліографія видань і публікацій творів, критичної літератури.

Вийшли друком «Літературознавчий словник-довідник» [47] під редакцією Р. Гром'яка та Ю. Коваліва, «Українська література у портретах і довідках: Давня література — література XIX ст.» [82]. Ці видання містять основні терміни, поняття, довідкову інформацію про найголовніші об'єднання та школи, літературно-мистецькі напрями, стильові течії та важливі літературно-мистецькі видання.

Важливими джерелами інформації є «Енциклопедія історії України» [25] і «Довідник з історії України» [24]. Енциклопедичний довідник «Митці України» [55] містить близько п'яти тисяч статей — творчих біографій українських митців, діячів культури. Саме в ньому через творчі біографії висвітлюється історія українського мистецтва, основних його галузей різних часів та епох.

Упродовж останніх років захищено кілька докторських і кандидатських дисертацій, присвячених деяким аспектам культури, історії, літературознавства, мистецтвознавства, культурології тощо, серед них праці автора цієї статті [96], А. Пивненко [65], В. Гасанова [15] та ін. Слід згадати матеріали наукових конференцій [4; 91] та окремі публікації про літературно-художні об'єднання [62].

Отже, з'ясовується доцільність дослідження історії формування, діяльності, ступеня соціального впливу конкретного соціокультурного феномену — художніх і літературних об'єднань. Для вирішення цього завдання існує ґрунтовна наукова база, створена вченими кількох поколінь.

Пошук та формування історіографічної та джерельної бази за темою дослідження засвідчили, що процес історичного розвитку українських культурно-мистецьких художньо-літературних об'єднань забезпечено джерелами первинної інформації нерівномірно як кількісно, так і змістовно. Так, українознавчі свідчення стосовно етапу зародження й становлення творчих об'єднань на вітчизняних теренах, їх виникнення набуває системності від початку XX ст. Існують також певні диспропорції в кількості джерел залежно від формальних чи неформальних об'єднань (перші — значно краще задокументовані). Через об'єктивні та суб'єктивні причини не є загальнодоступними для вітчизняного дослідника й джерела, що характеризують творчі об'єднання в українській діаспорі.

Окремо слід наголосити, що нині існує значна база першоджерел з цієї тематики. Однак, зважаючи на обмежений обсяг статті, зазначимо лише окремі із джерел.

Основне місце серед них посідають письмові джерела.

— Літописні зводи часів Київської Русі та Галицько-Волинського князівства містять окремі відомості стосовно прафеноменальної стадії вітчизняних творчих об'єднань [13; 49].

— Державні документи щодо національної та культурної політики, об'єднань та організацій у творчих сферах культури. Істотне значення мають матеріали, що характеризують ставлення до культурницького національно-визвольного руху України Російської та Австро-Угорської імперій, ініціативи УНР у справі розвитку української національної культури та відповідної організації культурного простору, репресивні й організаційні заходи Радянської держави стосовно літературних та художніх об'єднань України [42; 44; 45], Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» за станом на 2 вересня 2002 р. [30].

— Презентаційні документи та матеріали художніх і літературних об'єднань України — статuti, програми, маніфести тощо, що надають відомості про час створення, мету, склад, ідейно-естетичні платформи різних угруповань. Деякі з них опубліковані в друкованих органах об'єднань або тогочасній пресі [73; 87]; решта — архівні джерела [92; 93]. На жаль, подібні документи, датовані 20 рр. ХХ ст., виявилися малоінформативними, оскільки склалися за стандартним заідеологізованим «кліше», тому з'ясувати чітку різницю в ідейних та художніх поглядах об'єднань без додаткових джерел майже неможливо.

— Поточна документація творчих об'єднань: матеріали з'їздів, конференцій, зборів, протоколи засідань керівних та контрольних органів, плани, звіти, тексти доповідей, виступів тощо. Характеризує інтенсивність і напрям діяльності, зміну поглядів і стосунків (у межах самих організацій, між різними об'єднаннями, між ними та владою) [88].

— Друковані органи літературних та літературно-художніх об'єднань і характерні для них видання: альманахи («Український альманах», «Утренняя звезда», «Русалка Дністрова», «Літературно-критичний альманах», «З потоку життя», «Плуг», «ГАРТ», «ВАПЛІТЕ», «Літературний Ярмарок», «Колекція»), часописи («Основа», «В мире искусства», «Числівник 500»), місячники («Музагет», «Плужанин»), журнали («Світ», «Українська хата», «Артистичний вісник», «ВАПЛІТЕ», «Нова Генерація», «Авангард», «Вітчизна», «Образотворче мистецтво», «Слово і час») тощо. Вони містять конкретний зміст і форми творчості, коло авторів, діапазон однодумців [48; 60].

— Матеріали преси в час існування творчих об'єднань — публікувалися літературні твори членів різних гуртів, полемічні статті, рецензії, відгуки публіки на окремі твори, імпрези. Це насамперед видання кінця XIX — початку XX ст.: «Аполлон», «Мистецтво», «Нова громада», «Шляхи мистецтва», «Червоний шлях», «Життя і революція», «Художнє життя», «Всесвіт» [56; 90].

— Твори письменників, що належали до різних літературних об'єднань, від давнини до сьогодення. Такі джерела є прямим свідченням ступеня творчої реалізації письменників та досягнутих ними результатів. На основі їх аналізу визначаються провідна тематика, пафос, жанровий діапазон, авторська манера письма, особливості художніх засобів, співвідношення традицій та новацій [31; 32; 89].

— Мемуари організаторів, членів художніх і літературних об'єднань, а також їх сучасників — містять фактографію, інформацію про колег, характерні оцінки окремих особистостей, подій, стосунків. Зокрема, значний інтерес становлять спогади та спостереження В. Сосюри, П. Панча, К. Гордієнка, Г. Костюка, Є. Маланюка, Ю. Клена, Д. Бурлюка [43; 46; 52; 97; 99].

— Епістолярії членів творчих об'єднань — здатні компенсувати різні документальні лакуни, руйнувати стереотипи, верифікувати міфи, свідчити правду про авторів, адресатів, оточення й добу. За час незалежності України в країні та українській діаспорі опубліковані цілі масиви «епістолярних скарбів» [9; 81]. Автори опрацювали маловідомі матеріали члена ВАПЛІТЕ І. Дніпровського — листування з колегами за творчим цехом (ЦДАМЛМ України, ф. 144) та його листи, адресовані М. Пилинській (архів ХЛМ).

Окрім письмових джерел, за обраною тематикою слід указати й такі, що мають візуальну складову, стосуються переважно мистецького аспекту.

Назвемо основні з них.

— Фотодокументи, які надають візуальну інформацію про членів літературних та художніх об'єднань, їхні творчі зустрічі, діяльність, масові імпрези тощо [70].

— Альбоми, каталоги, зібрання українських музеїв (Києва, Львова, Одеси, Харкова тощо), що презентують мистецькі твори членів відомих об'єднань [5; 85]. Вони є основним першоджерелом для характеристики тематичних, стилістичних, жанрових параметрів творчості художників і окремих гуртів. Значний інтерес становлять каталоги численних виставок, влаштованих творчими об'єднаннями.

Таким чином, історіографічний та джерелознавчий аналіз трансформаційних процесів еволюції культурно-мистецьких і художньо-літературних об'єднань України свідчить про наявність значної

кількості джерел і літератури за вказаною проблематикою, які чекають на свого дослідника. На основі аналізу систематизовано та визначено роль культурно-мистецьких і літературно-художніх об'єднань України в соціальному та культурному житті суспільства, особливо нині, коли формується інформаційне суспільство. Використання культурологічної методології дозволило з'ясувати багатоаспектну міждисциплінарність результатів діяльності культурно-мистецьких та літературно-художніх об'єднань України.

Список використаних джерел

1. Айзеншток І. Українські поети-романтики / І. Айзеншток // Українські поети-романтики 20–40-х років XIX ст. — Київ, 1968. — С. 7–64.
2. Амеліна Л. Марія Синякова і український авангард / Л. Амеліна // Художнє життя Харкова першої половини XX століття : тези доп. та повідомл. наук. конф. / Харків. худож.-пром. ін-т. — Харків, 1993. — С. 8–10.
3. Андрущенко М. В. Парнас віршотворний: Києво-Могилянська академія і український літературний процес XVIII ст. / М. В. Андрущенко ; НАН України, Ін-т літ. — Київ : Укр. кн., 1999. — 208 с.
4. Асеева Н. Пленеризм та імпресіонізм у творчості харківських митців в кінці XIX — на початку XX ст. / Н. Асеева // Художнє життя Харкова першої половини XX століття : тези доп. та повідомл. наук. конф. / Харків. худож.-пром. ін-т. — Харків, 1993. — С. 3–4.
5. Асеев Ю. С. Джерела: мистецтво Київської Русі / Ю. С. Асеев. — Київ : Мистецтво, 1980. — 215 с.
6. Афанасьєв В. А. АРМУ. Рік 1929-й / В. А. Афанасьєв // Художнє життя Харкова першої половини XX століття : тези доп. та повідомл. наук. конф. / Харків. худож.-пром. ін-т. — Харків, 1993. — С. 27–28.
7. Афанасьєв В. А. Товариство південно-російських художників [1890–1922] / В. А. Афанасьєв. — Київ : Держ. вид-во образотв. мистецтва і муз. літ. УРСР, 1961. — 132 с.
8. Балуюш В. Г. Свіг середньовіччя в обрядовості українських цехових ремісників / В. Г. Балуюш ; АН України, Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології. — Київ : Наук. думка, 1993. — 117 с.
9. Баранович Л. Письма / Л. Баранович. — Чернигов : Тип. Ильинского монастыря, 1865. — 256 с.
10. Білецький П. О. Модерн в українському живописі / П. О. Білецький // Українське мистецтво та архітектура кінця XIX — початку XX ст. — Київ : Мистецтво, 2000. — С. 7–9.
11. Вдовиченко Г. В. Філософсько-культурологічні засновки осмислення феномену людського буття діячами українського відродження 20-х років XX ст. (М. Г. Хвильовий, М. Г. Куліш, О. С. Курбас) : автореф. дис. ... канд. філос. наук : спец. 09.00.05 / Вдовиченко Георгій Валерійович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. — Київ, 2001. — 18 с.

12. Возняк М. С. Історія української літератури. У 2 кн. Кн. 2 / М. С. Возняк. — 2-ге вид., випр. — Львів : Світ, 1994. — 558 с.
13. Галицько-Волинський літопис / пер. Л. Махновця. — Львів : Просвіта, 1994. — 65 с.
14. Ган О. Трагедія Миколи Хвильового / О. Ган. — [Б. м.] : Прометей, 1947. — 77 с.
15. Гасанова В. Т. Ідейно-естетична боротьба в українській літературі 20-х рр. ХХ ст. (на матеріалі літературних організацій) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.01.01 / Гасанова Валентина Тимофіївна ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. — Київ, 2001. — 18 с.
16. Голубев С. Т. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники. В 2 т. Т. 1 / С. Т. Голубев. — Киев : Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1983. — 231 с.
17. Голубев С. Т. Киевский митрополит Петр Могила и его сподвижники. В 2 т. Т. 2 / С. Т. Голубев. — Киев : Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1983. — 215 с.
18. Голубенко П. ВАПЛІТЕ / П. Голубенко. — Орлік, 1948. — 213 с.
19. Горбачов Д. О. На карті українського авангарду / Д. О. Горбачов // Українське мистецтво та архітектура кінця ХІХ — початку ХХ ст. — Київ : Мистецтво, 2000. — С. 93–105.
20. Грушевський М. С. Історія України–Руси : у 11 т., 12 кн. / Михайло Грушевський. — Київ : Либідь, 1991–2000. — 11 т. — (Памятки історичної думки України).
21. Грушевський М. С. Історія української літератури. В 6 т., 9 кн. Т. 1 / М. С. Грушевський ; [авт. передм. П. П. Кононенко]. — Київ : Либідь, 1993. — 389 с.
22. Гундорова Т. Проявлення Слова. Дискурсія раннього українського модернізму. Постмодерна інтерпретація / Т. Гундорова. — Львів : Літопис, 1997. — 297 с.
23. Державін В. Національна література як мистецтво (мистецька мета і метода національної літератури) / В. Державін // Українське слово : хрестоматія укр. л-ри та літ. критики ХХ ст. — Київ : Вища шк., 1994. — С. 597–608.
24. Довідник з історії України / Ін-т іст. дослідж. Львів. нац. ун-ту ; за заг. ред. І. Підкови, Р. Шуста. — 2-ге вид., доопрацьов. і допов. — Київ : Генеза, 2001. — 1136 с.
25. Енциклопедія історії України. [В 5 т.]. Т. 2 / [В. Г. Абліцов та ін.] ; НАН України, Ін-т історії України. — Київ : Наук. думка, 2004. — 522 с. : іл.
26. Енциклопедія українознавства : в 10 т. / Наук. т-во ім. Т. Шевченка ; [голов. ред. В. Кубійович]. — Перевид. в Україні [репр. відтворення вид. 1955–1984 рр.]. — Львів : НТШ, 1993–2000. — 10 т.
27. Єфремов С. Історія українського письменства / С. Єфремов ; [авт. вступ. ст. М. К. Наєнко]. — Київ : Femina, 1995. — 686 с.
28. Жолтовський П. Г. Український живопис XVII–XVIII століть / П. Г. Жолтовський. — Львів : Мистецтво, 1997. — 303 с.

29. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст: франківський період / О. Забужко. — Київ : Наук. думка, 1992. — 110 с.
30. Закон України «Про професійних творчих працівників та творчі спілки» : за станом на 2 верес. 2002 р. — Офіц. вид. — Київ : Парламент. вид-во, 2002. — 16 с.
31. Зеров М. Євразійський ренесанс і пошехонські сосни / М. Зеров // Розстріляне Відродження / Ю. Лавриненко. — Мюнхен, 1959. — С. 832–836.
32. Зеров М. Українське письменство XIX ст. / М. Зеров // Твори : у 2 т. — Київ, 1990. — Т. 2. — С. 4–245.
33. Історія української культури. Побут. Письменство. Мистецтво. Театр. Музика / за ред. І. Крип'якевича. — Київ : Либідь, 1994. — 651 с.
34. Історія української культури. У 5 т. Т. 2. Українська культура XIII — першої половини XVII століть / [В. С. Александрович та ін.] ; НАН України. — Київ : Наук. думка, 2001. — 847 с.
35. Історія української культури. У 5 т. Т. 3. Українська культура другої половини XVII–XVIII століть / [В. С. Александрович та ін.] ; НАН України. — Київ : Наук. думка, 2003. — 1246 с. : іл.
36. Історія українського мистецтва : у 6 т. — Київ : Мистецтво, 1968. — 6 т.
37. Кавун Л. ВАПЛІТЕ в українському літературознавстві / Л. Кавун // Вісн. Черкас. ун-ту. Серія: Філологічні науки. — Черкаси, 2001. — Вип. 28. — С. 82–86.
38. Касьянов Г. В. Незгодні: українська інтелігенція в русі опору 1960–80-х років / Г. В. Касьянов. — Київ : Либідь, 1995. — 222 с.
39. Касьянов Г. В. Українська інтелігенція 1920–30-х років: соціальний портрет та історична доля / Г. В. Касьянов. — Київ : Глобус : Вік ; Едмонтон : Канад. ін-т укр. студій Альберт. ун-ту, 1992. — 176 с.
40. Кирило-Мефодіївське товариство. В 3 т. Т. 1. — Київ, 1990. — 349 с.
41. Коган Л. Н. Соціологія культури / Л. Н. Коган. — Екатеринбург : УрГУ, 1992. — 117 с.
42. Конституція України : прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 23 лип. 1996 р. — Харків : Консул, 2004. — 47с.
43. Костюк Г. Зустрічі і прощання. Спогади. У 2 кн. Кн. 1 / Григорій Костюк ; Ін-т літ. НАН України, Канад. ін-т укр. студій, Укр. вільна акад. наук (США). — Київ : Смолоскип, 2008. — 743 с.
44. Культурне будівництво в Українській РСР. Найважливіші рішення Комуністичної партії і Радянського уряду 1917–1960 рр. В 2 т. Т. 2. (Червень 1941–1960 рр.) : зб. док. / Центр. держ. архів Жовтневої революції і соціаліст. буд-ва УРСР [та ін.] / ред. кол.: О. В. Килимник (ред) [та ін.]. — Київ : Держ. політ. вид-во УРСР, 1961. — 664 с.
45. Культурне будівництво в Українській РСР. 1917–1927. — Київ : Наук. думка, 1979. — 667 с.
46. Лавриненко Ю. Розстріляне відродження. Антологія 1917–1933 : поезія, проза, драма, есе / Ю. Лавриненко. — Париж, 1959. — 980 с.

47. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. — Київ : Академія, 1997. — 752 с.
48. Літературний ярмарок. — 1929. — № 9.
49. Літопис Руський : за Іпатським списком переклав Л. Махновець / відп. ред. О. В. Мишанич. — Київ : Дніпро, 1989. — 591 с. : іл. — (Давньо-руські та давні українські літописи).
50. Логвин Г. Н. З глибин: давня книжкова мініатюра XI–XVIII ст. : [нарис] / Г. Н. Логвин. — Київ : Дніпро, 1974. — 205 с.
51. Луцький Ю. Роздуми над «ВАПЛІТЕ» / Ю. Луцький // Сучасність. — № 3. — С. 110–117.
52. Малевич К. Згадували Україну. Він та я були українцями : з автобіографії / К. Малевич // Український авангард, 1920–1930 : альбом / авт. вступ. ст. та упоряд. Д. О. Горбачов. — Київ : Мистецтво, 1996. — С. 373–374.
53. Макаров А. С. Світло українського бароко / А. С. Макаров. — Київ : Мистецтво, 1994. — 228 с. : ілюстр.
54. Мистецтво української діаспори. Повернуті імена. — Київ : Тріумф, 1998. — 287 с.
55. Митці України : енциклопед. довід. / упоряд. : М. Г. Лабінський, В. С. Мурза ; за ред. А. В. Кудрицького. — Київ : Укр. енциклопедія, 1992. — 846 с.
56. Михайличенко Г. Пролетарське мистецтво / Г. Михайличенко // Мистецтво : літ.-мистец. тижневик / Укр. секція Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Т. Шевченка. — 1919. — Ч. 1. — С. 27–29.
57. Моль А. Социодинамика культуры : пер. с фр. / А. Моль ; [вступ. ст., ред. и примеч. В. В. Бирюкова и др.]. — М. : Прогресс, 1973. — 406 с.
58. Моренець В. П. Національні шляхи поетичного модерну першої половини XX ст.: Україна і Польща / В. П. Моренець. — Київ : Основи, 2002. — 327 с.
59. Нариси з історії українського мистецтва / [за заг. ред. В. Г. Заболотного ; редкол.: Ю. С. Асеев та ін.]. — Київ : Мистецтво, 1966. — 670 с. : іл.
60. Нове мистецтво. — 1926. — № 5.
61. Огієнко І. Українська культура : Коротка історія культурного життя українського народу / І. Огієнко. — Репр. відтворення вид. 1918 р. — Київ : Абрис, 1991. — 272 с.
62. Опришко Т. С. Полеміка ВУСППУ й ВАПЛІТЕ на сторінках журналу «Гарт» (1927–1928 рр.) / Т. С. Опришко // Вісн. Харків. держ. акад. культури : зб. наук. пр. — Харків, 2014. — Вип. 44. — С. 177–184.
63. Петров В. Діячі української культури (1920–1940 рр.): жертви більшовицького терору / В. Петров. — Київ : Воскресіння, 1992. — 79 с. — (Книгозбірня «Нашого минулого» ; вип. 1).
64. Півненко А. С. Художнє життя Харкова в 1917–1919 рр. / А. С. Півненко // Художнє життя Харкова першої половини XX століття : тези доп. та повідомл. наук. конф. / Харків. худож.-пром. ін-т. — Харків, 1993. — С. 12–13.

65. Пивненко А. С. Художественная жизнь города Харькова второй половины XIX — начала XX в. (до 1917 г.) : автореф. дис. ... канд. искусствоведения : спец. 17.00.04 / Пивненко Алла Степановна ; МК СССР, Всесоюз. НИИ искусствознания. — М., 1990. — 24 с.
66. Пісня життя : автобіогр. нариси укр. художників початку XX ст. — Київ : Мистецтво, 1986. — 318 с.
67. Победа Н. С. Социология культуры / Н. С. Победа. — Одесса : Астропринт, 1997. — 224 с.
68. Поліщук Я. Естетичний досвід декадансу (аспекти модальності й люди) / Я. Поліщук // Слово і час. — 2002. — № 4. — С. 20–26.
69. Попович М. В. Нарис історії культури України / М. В. Попович. — Київ : Артєк, 1998. — 728 с.
70. Рубан В. В. Анатолий Петрицкий : портрети сучасників : альбом / В. В. Рубан — Київ : Мистецтво, 1991. — 127 с.
71. «Руська трійця» в історії суспільно-політичного руху і культури України / В. І. Горинь [та ін.] ; АН УРСР, Ін-т суспільних наук. — Київ : Наук. думка, 1987. — 338 с.
72. Свенціцька В. І. Іван Буткевич і становлення реалізму в українському малярстві XVII ст. / В. І. Свенціцька ; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. — Київ : Наук. думка, 1966. — 153 с.
73. Свідзинський А. Самоорганізація і культура / А. Свідзинський. — Київ : Вища шк., 1999. — 216 с.
74. Семчишин М. Тисяча років української культури (історичний огляд культурного процесу) / М. Семчишин. — 2-е вид. — Київ : Друга рука : Фенікс, 1993. — 550 с. : іл.
75. Смоляков Я. Я. Социалистическая интеллигенция: социально-философский анализ / Я. Я. Смоляков. — Киев, 1986. — 224 с.
76. Соколюк Л. Д. Учні І. Ю. Рєпіна у Харкові / Л. Д. Соколюк // Українське мистецтво та архітектура кінця XIX — початку XX ст. — Київ, 2000. — С. 85–93.
77. Степовик Д. В. Леонтій Тарасевич і українське мистецтво бароко / Д. В. Степовик ; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. — Київ : Наук. думка, 1986. — 235 с.
78. Степовик Д. В. Українська графіка XVI–XVIII століть : еволюції образної системи / Д. В. Степовик ; АН УРСР, Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського. — Київ : Наук. думка, 1982. — 332 с.
79. Субтельний О. Україна: історія / О. Субтельний ; [пер. з англ. Ю. І. Шевчука ; вступ. ст. С. В. Кульчицького]. — Київ : Либідь, 1991. — 512 с. : іл.
80. Сумцов Н. Ф. К истории южнорусской литературы семнадцатого столетия. Вып. 1. Лазарь Баранович / Н. Ф. Сумцов. — Харьков : Тип. М. Ф. Зильберберга, 1885. — 183 с.

81. Товарищество передвижных художественных выставок, 1869–1899. Письма, документы. В 2 кн. Кн. 1 / Гос. Третьяковская галерея ; сост. и авт. примеч.: В. В. Андреева [и др.]. — М. : Искусство, 1987. — 382 с.
82. Українська література у портретах і довідках : Давня література — література XIX ст. / редкол. : С. П. Денисюк [та ін.]. — Київ : Либідь, 2000. — 358 с.
83. Українська літературна енциклопедія. В 5 т. Т. 2. — Київ : Голов. ред. УРЕ, 1990. — 576 с.
84. Українське мистецтво у полікультурному просторі : навч. посіб. / О. П. Рудницька [та ін.] ; за ред. П. П. Рудницької ; Акад. пед. наук. — Київ : ЕксОб, 2000. — 208 с.
85. Український авангард 1910–1930 : кат. вист. — Київ, 1991.
86. Українські письменники : біобібліогр. слов. : у 5 т. / редкол. : О. І. Білецький (голова) [та ін.]. — Київ : Держ. вид-во худож. літ., 1960–1965. — 5 т.
87. Фоменко В. Н. Киевская школа гравюры (середина 1610-х — 1718 гг.) / В. Н. Фоменко. — Киев : Мистецтво, 1993. — 164 с.
88. Харківський літературний музей, НДФ-№ 3993. Проект створення Всеукраїнської Літературної Академії.
89. Хвильовий М. Думки проти течії / М. Хвильовий // Твори : у 2 т. — Київ, 1990. — Т. 2. — С. 444–514.
90. Хмурий В. Виставка АХЧУ / В. Хмурий // Всесвіт. — 1927. — № 23. — С. 8–9.
91. Художнє життя Харкова першої половини ХХ століття : тези доп. та повідомл. наук. конф. / Харків. худож.-пром. ін-т ; [упоряд. А. С. Півненко]. — Харків : ХХПІ, 1993. — 45 с.
92. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України (ЦДАВО України), ф. 166, оп. 5, од. зб. 417 Зміни в статуті АРМУ (4 квітня 1929 р.), арк. 21.
93. Центральний державний архів-музей літератури і мистецтва України (ЦДАМЛМ України), ф. 578, оп. 1, од. зб. 20. Статут Всеукраїнського художнього видавництва АХЧУ, арк. 13.
94. Шаповал М. Ю. Соціологія національного відродження / М. Ю. Шаповал. — Київ : Україна, 1994. — 45 с.
95. Шевчук В. Дорога в тисячу років / В. Шевчук. — Київ, 1990. — 436 с.
96. Шейко В. М. Историко-культурологічні концепції цивілізаційної еволюції в добу глобалізму (кінець XIX — початок ХХІ ст.) : автореф. дис. ... д-ра іст. наук : спец. 17.00.02 ; 17.00.01 / Шейко Василь Миколайович ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. — Харків, 2002. — 36 с.
97. Шерех Ю. В обороні великих. Полеміка без осіб / Ю. Шерех // Мистецький український рух. — Регенсбург, 1947. — 36. 3. — С. 24–56.
98. Шило О. В. Модифікація жанру у серії літературних портретів А. Г. Петрицького О. В. Шило // Художнє життя Харкова першої половини ХХ століття : тези доп. та повідомл. наук. конф. / Харків. худож.-пром. ін-т. — Харків, 1993. — С. 25–27.

99. Шкандрій М. Модернізм, авангард та естетика Михайла Бойчука / М. Шкандрій // Журнал українських студій. — Winter, 1994. — С. 48–66.
100. Штомпка П. Социология социальных изменений / П. Штомпка. — М. : Аспект-Пресс, 1996. — 414 с.
101. Шульга Р. Мистецтво і суспільство: нові правила відносин / Р. Шульга // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2002. — № 4. — С. 216–233.
102. Шумило Н. Ідея національного літературного розвитку (фрагмент з перманентного обговорення) / Н. Шумило // Слово і час. — 2002. — № 3. — С. 33–39.

References

1. Aizenshtok I. Ukrainski poety-romantyky / I. Aizenshtok // Ukrainski poety-romantyky 20–40-kh rokiv XIX st. — K., 1968. — S. 7–64.
2. Amelina L. Mariia Syniakova i ukrainyskiy avanhard / L. Amelina // Khudozhnie zhyttia Kharkova pershoi polovyny XX stolittia : tezy dop. ta povidoml. nauk. konf. / Khark. khudozh.-prom. in-t. — Kh., 1993. — S. 8–10.
3. Andrushchenko M. V. Parnas virshotvorni: Kyievo-Mohylianska akademiia i ukrainyskiy literaturnyi protses XVIII st. / M. V. Andrushchenko ; NAN Ukrainy, In-t l-ry. — K. : Ukr. kn., 1999. — 208 s.
4. Asieieva N. Pleneryzm ta impresionizm u tvorchosti kharkivskykh myttsiv v kintsi XIX — na pochatku XX st. / N. Asieieva // Khudozhnie zhyttia Kharkova pershoi polovyny XX stolittia : tezy dop. ta povidoml. nauk. konf. / Khark. khudozh.-prom. in-t. — Kh., 1993. — S. 3–4.
5. Asieiev Yu. S. Dzhherela: mystetstvo Kyivskoi Rusi / Yu. S. Asieiev. — K. : Mystetstvo, 1980. — 215 s.
6. Afanasiev V. A. ARMU. Rik 1929-y / V. A. Afanasiev // Khudozhnie zhyttia Kharkova pershoi polovyny XX stolittia : tezy dop. ta povidoml. nauk. konf. / Khark. khudozh.-prom. in-t. — Kh., 1993. — S. 27–28.
7. Afanasiev V. A. Tovarystvo pviddenno-rosiiskyykh khudozhnykiv [1890–1922] / V. A. Afanasiev. — K. : Derzh. vyd-vo obrazotv. mystets. i muz. l-ry URSR, 1961. — 132 s.
8. Balushok V. H. Svit serednovichchia v obriadovosti ukrainyskykh tsekhovyykh remisnykiv / V. H. Balushok ; AN Ukrainy, In-t mystetstvoznnav, folklorystyky ta etnologii. — K. : Nauk. dumka, 1993. — 117 s.
9. Baranovych L. Pysma / L. Baranovych. — Chernyov : Typ. Ylynskoho monastyrja, 1865. — 256 s.
10. Biletskyi P. O. Modern v ukrainському zhyvopysi / P. O. Biletskyi // Ukrainske mystetstvo ta arkhitektura kintsia XIX — pochatku XX st. — K. : Mystetstvo, 2000. — S. 7–9.
11. Vdovychenko H. V. Filosofsko-kulturolohichni zasnovky osmyslennia fenomenu liudskoho buttia diiachamy ukrainського vidrodzhennia 20-kh rokiv XX st. (M. H. Khvylovyi, M. H. Kulish, O. S. Kurbas) : avtoref. dys. ... kand. filosof. nauk : spets. 09.00.05 / Vdovychenko Heorhii Valeriiovych ; Kyiv. nats. un-t im. T. H. Shevchenka. — K., 2001. — 18 s.

12. Vozniak M. S. Istoriiia ukrainskoi literatury. U 2 kn. Kn. 2 / M. S. Vozniak. — 2-he vyd, vypravl. — L. : Svit, 1994. — 558 s.
13. Halytsko-Volynskiy litopys / per. L. Makhnovtsia. — L. : Prosvita, 1994. — 65 s.
14. Han O. Trahediia Mykoly Khvylovoho / O. Han. — B. m. : Prometei, 1947. — 77 s.
15. Hasanova V. T. Ideino-estetychna borotba v ukrainskii literaturi 20-kh rr. XX st. (na materialii literaturnykh orhanizatsii) : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk : spets. 10.01.01 / Hasanova Valentyna Tymofiivna ; Kyiv.nats. un-t im. T. Shevchenka. — K., 2001. — 18 s.
16. Golubev S. T. Kiyevskiy mitropolit Petr Mogila i ego spodvizhniki. V 2 t. T. 1 / S. T. Golubev. — Kiev : Tip. G. T. Korchak-Novitskogo, 1983. — 231 s.
17. Golubev S. T. Kiyevskiy mitropolit Petr Mogila i ego spodvizhniki. V 2 . T. 2 / S. T. Golubev. — Kiev : Tip. G. T. Korchak-Novitskogo, 1983. — 215 s.
18. Holubenko P. VAPLITE / P. Holubenko. — Orlik, 1948. — 213 s.
19. Horbachov D. O. Na karti ukrainskoho avanhardu / D. O. Horbachov // Ukrainske mystetstvo ta arkhitektura kintsia XIX — pochatku XX st. — K. : Mystetstvo, 2000. — S. 93–105.
20. Hrushevskiy M. S. Istoriiia Ukrainy–Rusy : u 11 t., 12 kn. / Mykhailo Hrushevskiy. — K. : Lybid, 1991–2000. — 11 t. — (Pamiatky istorychnoi dumky Ukrainy).
21. Hrushevskiy M. S. Istoriiia ukrainskoi literatury. V 6 t., 9 kn. T. 1 / M. S. Hrushevskiy ; [avt. peredm. P. P. Kononenko]. — K. : Lybid, 1993. — 389 s.
22. Hundorova T. Proiavlennia Slova. Dyskursiia ranoho ukrainskoho modernizmu. Postmoderna interpretatsiia / T. Hundorova. — L. : Litopys, 1997. — 297 s.
23. Derzhavin V. Natsionalna literatura yak mystetstvo (mystetska meta i metoda natsionalnoi literatury) / V. Derzhavin // Ukrainske slovo : khrestomatiia ukr. l-ry ta lit. krytyky XX st. — K. : Vyshcha shk., 1994. — S. 597–608.
24. Dovidnyk z istorii Ukrainy / In-t ist. doslidzh. Lviv. nats. un-tu ; za zah. red. I. Pidkovy, R. Shusta. — 2-he vyd., doopratsov. i dopovn. — K. : Heneza, 2001. — 1136 s.
25. Entsyklopediia istorii Ukrainy. [V 5 t.]. T. 2. H–D / [V. H. Ablitsov, B. S. Adamovych, O. H. Arkusha ta in.] ; NAN Ukrainy, In-t istorii Ukrainy. — K. : Nauk. dumka, 2004. — 522 s. : iliustr.
26. Entsyklopediia ukrainoznavstva : v 10 t. / Nauk. t-vo im. T. Shevchenka ; [holov. red. V. Kubiiovych]. — Perevyd. v Ukraini [reprint. vidtvorennia vyd. 1955–1984 rr.]. — L. : NTSh, 1993–2000. — 10 t.
27. Iefremov S. Istoriiia ukrainskoho pysmenstva / S. Yefremov ; [avt. vstup. st. M. K. Naienko]. — K. : Femina, 1995. — 686 s.
28. Zholtovskiy P. H. Ukrainskyi zhyvopys XVII–XVIII stolit / P. H. Zholtovskiy. — L. : Mystetstvo, 1997. — 303 s.
29. Zabuzhko O. Filosofiia ukrainskoi idei ta yevropeyskyi kontekst: frankivskiy period / O. Zabuzhko. — K. : Nauk. dumka, 1992. — 110 s.

30. Zakon Ukrainy «Pro profesiinykh tvorchykh pratsivnykiv ta tvorchi spilky» : za stanom na 2 veres. 2002 r. — Ofits. vyd. — K. : Parlament. vyd-vo, 2002. — 16 s.
31. Zerov M. Yevraziyskiy renesans i poshekhonski sosny / M. Zerov // Rozstriliane Vidrozhennia / Yu. Lavrynenko. — Miunkhen, 1959. — S. 832–836.
32. Zerov M. Ukrainske pysmenstvo XIX st. / M. Zerov // Tvory : u 2 t. — K., 1990. — T. 2. — S. 4–245.
33. Istoriiia ukrainskoi kultury. Pobut. Pysmenstvo. Mystetstvo. Teatr. Muzyka / za red. I. Krypiakevycha. — K. : Lybid, 1994. — 651 s.
34. Istoriiia ukrainskoi kultury. U 5 t. T. 2. Ukrainska kultura XIII — pershoi polovyny XVII stolit / [V. S. Aleksandrovych ta in.] ; NAN Ukrainy]. — K. : Nauk. dumka, 2001. — 847 c.
35. Istoriiia ukrainskoi kultury. U 5 t. T. 3. Ukrainska kultura druhoi polovyny XVII–XVIII stolit / [V. S. Aleksandrovych ta in.] ; NAN Ukrainy]. — K. : Nauk. dumka, 2003. — 1246 c. : iliustr.
36. Istoriiia ukrainskoho mystetstva : u 6 t. — K. : Mystetstvo, 1968. — 6 t.
37. Kavun L. VAPLITE v ukrainskomu literaturoznavstvi / L. Kavun // Visn. Cherkas. un-tu. Ser. Filol. nauky. — Cherkasy, 2001. — Vyp. 28. — S. 82–86.
38. Kasianov H. V. Nezghodni: ukrainska intelihtsiia v rusi oporu 1960–80-kh rokiv / H. V. Kasianov. — K. : Lybid, 1995. — 222 s.
39. Kasianov H. V. Ukrainska intelihtsiia 1920–30-kh rokiv: sotsialnyi portret ta istorychna dolia / H. V. Kasianov. — K. : Hlobus : Vik ; Edmonton : Kanad. in-t ukr. studii Albert. un-tu, 1992. — 176 s.
40. Kyrylo-Mefodiivske tovarystvo. V 3 t. T. 1. — K., 1990. — 349 s.
41. Kogan L. N. Sotsiologiya kultury / L. N. Kogan. — Ekaterinburg : UrGU, 1992. — 117 s.
42. Konstytutsiia Ukrainy : pryiniata na piatii ses. Verkhov. Rady Ukrainy 23 lyp. 1996 r. — Kh. : Konsul, 2004 — 47s.
43. Kostiuk H. Zustrichi i proshchannia. Spohady. U 2 kn. Kn. 1 / Hryhorii Kostiuk ; In-t l-ry NAN Ukrainy, Kanad. in.-t ukr. studii, Ukr. vilna akad. nauk (SShA). — K. : Smoloskyp, 2008. — 743 s.
44. Kulturne budivnytstvo v Ukrainiskii RSR. Naivazhlyvishi rishennia Komunistychnoi partii i Radianskoho uriadu 1917–1960 rr. V 2 t. T. 2. Cherven 1941–1960 rr. : zb. dok. / Tsent. derzh. arkhiv Zhovtnevoi revoliutsii i sotsialist. bud-va URSR / O. V. Kylymnyk (red. kol.). — K. : Derzh. polit. vyd-vo URSR, 1960. — T. 2. — 664 s.
45. Kulturne budivnytstvo v Ukrainiskii RSR. 1917–1927. — K. : Nauk. dumka, 1979. — 667 s.
46. Lavrynenko Yu. Rozstriliane vidrozhennia. Antolohiia 1917–1933 : poeziia, proza, drama, ese / Yu. Lavrynenko. — Paryzh, 1959. — 980 s.
47. Literaturoznavchyi slovnyk-dovidnyk / R. T. Hromiak, Yu. I. Kovaliv, V. I. Teremko. — K. : Akademiia, 1997. — 752 s.
48. Literaturnyi yarmarok. — 1929. — № 9.

49. Litopys Ruskyi : za Ipatskym spyskom pereklav L. Makhnovets / vidp. red. O. V. Myshanych. — K. : Dnipro, 1989. — 591 s. : iliustr. — (Davnoruski ta davni ukrainski litopysy).
50. Lohvyn H. N. Z hlybyn: davnia knyzhkova miniatiura XI–XVIII st. : [narys] / H. N. Lohvyn. — K. : Dnipro, 1974. — 205 s.
51. Lutskiy Yu. Rozdumy nad «VAPLITE» / Yu. Lutskiy // Suchasnist. — № 3. — S. 110–117.
52. Malevych K. Zghaduvaly Ukrainu. Vin ta ya buly ukrainsiamy : z avtobiografii / K. Malevych // Ukrainskyi avanhard, 1920–1930 : albom / avt. vstup. st. ta uporiad. D. O. Horbachov. — K. : Mystetstvo, 1996. — S. 373–374.
53. Makarov A. S. Svitlo ukrainskoho baroko / A. S. Makarov. — K. : Mystetstvo, 1994. — 228 s. : iliustr.
54. Mystetstvo ukrainskoi diaspory. Povernuti imena. — K. : Triumph, 1998. — 287 s.
55. Myttsi Ukrainy : entsykl. dovid. / uporiad.: M. H. Labinskyi, V. S. Murza ; za red. A. V. Kudrytskoho. — K. : Ukr. entsykl., 1992. — 846 s.
56. Mykhailychenko H. Prolietarske mystetstvo / H. Mykhailychenko // Mystetstvo : lit.-mystets. tyzhnevyyk / Ukr. sektsiia Vseukrlitkoma. — 1919. — Ch. 1. — S. 27–29.
57. Mol A. Sotsiodinamika kultury : per. s fr. / A. Mol ; [vstup. st., red. i primech. V. V. Biryukova i dr.]. — M. : Progress, 1973. — 406 s.
58. Morenets V. P. Natsionalni shliakhy poetychnoho modernu pershoi polovyny XX st.: Ukraina i Polshcha / V. P. Morenets. — K. : Osnovy, 2002. — 327 c.
59. Narysy z istorii ukrainskoho mystetstva / [za zah. red. V. H. Zabolotnoho ; redkol.: Yu. S. Asieiev ta in.]. — K. : Mystetstvo, 1966. — 670 s. : iliustr.
60. Nove mystetstvo. — 1926. — № 5.
61. Ohiienko I. Ukrainska kultura : Korotka istoriia kulturnoho zhyttia ukrainskoho narodu / I. Ohiienko. — Reprynt. vidtvorennia vyd. 1918 r. — K. : Abrys, 1991. — 272 s.
62. Opryshko T. S. Polemika VUSPPU y VAPLITE na storinkakh zhurnalu «Hart» (1927–1928 rr.) / T. S. Opryshko // Visn. Kharkiv. derzh. akad. kul'tury : zb. nauk. pr. — Kharkiv, 2014. — Vyp. 44. — S. 177–184.
63. Petrov V. Diiachi ukrainskoi kultury (1920–1940 rr.): zhertvy bilshovytskoho teroru / V. Petrov. — K. : Voskresinnia, 1992. — 79 s. — (Knyhozbiirnia «Nashoho mynuloho» ; vyp. 1).
64. Pivnenko A. S. Khudozhnie zhyttia Kharkova v 1917–1919 rr. / A. S. Pivnenko // Khudozhnie zhyttia Kharkova pershoi polovyny XX stolittia : tezy dop. ta povidoml. nauk. konf. / Khark. khudozh.-prom. in-t. — Kh., 1993. — S. 12–13.
65. Pivnenko A. S. Khudozhestvennaya zhizn goroda Kharkova vtoroy polovyny XIX — nachala XX v. (do 1917 g.): avtoref. dis. ... kand. iskusstvovedeniya : spets. 17.00.04 / MK SSSR. Vsesoyuz. NII iskusstvoznaniya ; Pivnenko Alla Stepanovna. — M., 1990. — 24 s.
66. Pisnia zhyttia : avtobiogr. narysy ukr. khudozhnykiv pochatku XX st. — K. : Mystetstvo, 1986. — 318 s.

67. Pobeda N. S. Sotsiologiya kultury / N. S. Pobeda. — Odessa : Astroprint, 1997. — 224 s.
68. Polishchuk Ya. Estetychnyi dosvid dekadansu (aspekty modalnosti y liudy) // Slovo i chas. — 2002. — № 4. — S. 20–26.
69. Popovych M. V. Narys istorii kultury Ukrainy / M. V. Popovych. — K. : Artek, 1998. — 728 s.
70. Ruban V. V. Anatol Petrytskyi : portrety suchasnykyv : albom / V. V. Ruban — K. : Mystetstvo, 1991. — 127 s.
71. «Ruska triitsia» v istorii suspilno-politychnoho rukhu i kultury Ukrainy / V. I. Horyn [ta in.] ; AN URSSR, In-t suspilnykh nauk. — K. : Nauk. dumka, 1987. — 338 s.
72. Svetsitska V. I. Ivan Butkevych i stanovlennia realizmu v ukrainskomu maliarstvi XVII st. / V. I. Svetsitska ; AN URSSR, In-t mystetstvoznav., folkloru ta etnohrafii im. M. T. Rylskoho. — K. : Nauk. dumka, 1966. — 153 s.
73. Svidzynskyi A. Samoorhanizatsiia i kultura / A. Svidzynskyi. — K. : Vyshcha shk., 1999. — 216 s.
74. Semchyshyn M. Tysiacha rokiv ukrainskoi kultury (istorychnyi ohliad kulturnoho protsesu) / M. Semchyshyn. — 2-e vyd. — K. : Druha ruka : Feniks, 1993. — 550 s. : iliustr.
75. Smolyakov Ya. Ya. Sotsialisticheskaya intelligentsiya: sotsialno-filosofskiy analiz / Ya. Ya. Smolyakov. — Kiev, 1986. — 224 s.
76. Sokoliuk L. D. Uchni I. Yu. Riepina u Kharkovi / L. D. Sokoliuk // Ukrainske mystetstvo ta arkhitektura kintsia XIX — pochatku XX st. — K., 2000. — S. 85–93.
77. Stepovyk D. V. Leontii Tarasevych i ukrainske mystetstvo baroko / D. V. Stepovyk ; AN URSSR, In-t mystetstvoznav., folkloru ta etnohrafii im. M. T. Rylskoho. — K. : Nauk. dumka, 1986. — 235 s.
78. Stepovyk D. V. Ukrainska hrafika XVI–XVIII stolit : evoliutsii obraznoi systemy / D. V. Stepovyk ; AN URSSR, In-t mystetstvoznav., folkloru ta etnohrafii im. M. T. Rylskoho. — K. : Nauk. dumka, 1982. — 332 s.
79. Subtelnyi O. Ukraina: istoriia / O. Subtelnyi ; [per. z anh. Yu. I. Shevchuka ; vstup. st. S. V. Kulchytskoho]. — K. : Lybid, 1991. — 512 s. : iliustr.
80. Sumtsov N. F. K istorii yuzhnorusskoy literatury semnadtsatogo stoletiya. Vyp. 1. Lazar Baranovich / N. F. Sumtsov. — Kharkov : Tip. M. F. Zilberberga, 1885. — 183 s.
81. Tovarishchestvo peredvizhnykh khudozhestvennykh vystavok. 1869–1899. Pisma. dokumenty. V 2 kn. Kn. 1. / Gosudarstvennaya Tretiakovskaya galereya ; sost. i avt. primech. V. V. Andreyeva [i dr.]. — M. : Iskusstvo, 1987. — 382 s.
82. Ukrainska literatura u portretakh i dovidkakh : Davnia literatura — literatura XIX st. / redkol. : S. P. Denysiuk [ta in.]. — K. : Lybid, 2000. — 358 s.
83. Ukrainska literaturna entsyklopediia. V 5 t. T. 2. — K. : Holov. red. URE, 1990. — 576 s.

84. Ukrainske mystetstvo u polikulturnomu prostori : navch. posib. / O. P. Rudnytska [ta in.] ; za red. P. P. Rudnytskoi ; Akad. ped.. nauk. — K. : EksOb, 2000. — 208 s.
85. Ukrainskyi avanhard 1910–1930 : kat. vyst. — K., 1991.
86. Ukrainski pysmennyky : bio-bibliohr. slov. : u 5 t. / redkol. : O. I. Biletskyi (holova) ta in. — K. : Derzh. vyd-vo khudozh. l-ry, 1960–1965. — 5 t.
87. Fomenko V. N. Kiyevskaya shkola gravyury (seredina 1610-kh — 1718 gg.) / V. N. Fomenko. — Kiev : Mistetstvo, 1993. — 164 s.
88. Khark. lit. muzei, NDF-№ 3993 Proekt stvorennia Vseukrainskoi Literaturnoi Akademii.
89. Khvylovyyi M. Dumky proty tekhii / M. Khvylovyyi // Tvory : u 2 t. — K., 1990. — T. 2. — S. 444–514.
90. Khmuryi V. Vystavka AKhChU / V. Khmuryi // Vsesvit. — 1927. — № 23. — S. 8–9.
91. Khudozhnie zhyttia Kharkova pershoi polovyny XX stolittia : tezy dop. ta povidoml. nauk. konf. / Khark. khudozh.-prom. in-t ; [uporiad. A. S. Pivnenko]. — Kh. : KhKhPI, 1993. — 45 s.
92. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv vyshchykh orhaniv vlady ta upravlinnia Ukrainy (TsDAVO Ukrainy), f. 166, op. 5, od. zb. 417 Zminy v statuti ARMU (4 kvitnia 1929 r.), ark. 21.
93. Tsentralnyi derzhavnyi arkhiv-muzei literatury i mystetstva Ukrainy (TsDAMLN Ukrainy), f. 578, op. 1, od. zb. 20 Statut Vseukrainskoho khudozhnoho vydavnytstva AKhChU, ark. 13.
94. Shapoval M. Yu. Sotsiologhiia natsionalnoho vidrozdzhennia / M. Yu. Shapoval. — K. : Ukraina, 1994. — 45 s.
95. Shevchuk V. Doroha v tysiachu rokiv / V. Shevchuk. — K., 1990. — 436 s.
96. Sheiko V. M. Istoryko-kulturolohichni kontseptsii tsyvilizatsiinoi evoliutsii v dobu hlobalizmu (kinets XIX — pochatok XXI st.) : avtoref. dys. ... d-ra ist. nauk : spets. 17.00.02 ; 17.00.01 / Sheiko Vasyl Mykolaiovych ; Khark. nats. un-t im. V. N. Karazina. — Kh., 2002. — 36 s.
97. Sherekh Yu. V oboroni velykykh. Polemika bez osib / Yu. Sherekh // Mystetskyi ukrainskyi rukh. — Rehensburh, 1947. — Zb. 3. — S. 24–56.
98. Shylo O. V. Modyfikatsiia zhanru u serii literaturnykh portretiv A. H. Petrytskoho O. V. Shylo // Khudozhnie zhyttia Kharkova pershoi polovyny XX stolittia : tezy dop. ta povidoml. nauk. konf. / Khark. khudozh.-prom. in-t. — Kh., 1993. — S. 25–27.
99. Shkandrii M. Modernizm, avanhard ta estetyka Mykhaila Boichuka / M. Shkandrii // Zhurnal ukrainskykh studii. — Winter, 1994. — S. 48–66.
100. Shtompka P. Sotsiologiya sotsialnykh izmeneniy / P. Shtompka. — M. : Aspekt-Press, 1996. — 414 s.
101. Shulha R. Mystetstvo i suspilstvo: novi pravyla vidnosyn / R. Shulha // Sotsiologhiia: teoriia, metody, marketynh. — 2002. — № 4. — S. 216–233.
102. Shumylo N. Ideia natsionalnoho literaturnoho rozvytku (frahment z permanentnoho obhovorennia) / N. Shumylo // Slovo i chas. — 2002. — № 3. — S. 33–39.

■ UDC [930.85:82.02]:930.1]:130.2(477)

Sheyko V. M., Doctor of Historical Sciences, Professor, Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv

HISTORIOGRAPHIC AND SOURCE STUDIES ANALYSIS OF TRANSFORMATION OF THE PROCESSES OF FORMING AND DEVELOPING CULTURAL AND ARTISTIC AS WELL AS ARTISTIC AND LITERARY ASSOCIATIONS OF UKRAINE: CULTUROLOGICAL ASPECT

The aim of this paper is to examine transformation of the processes of forming and developing cultural and artistic as well as artistic and literary associations of Ukraine. The work of above mentioned associations has a significant impact on the social and cultural development of society in general and people in particular. This role in the conditions of the development of information society in Ukraine has increased substantially. Despite the presence of numerous references, scientific and popular scientific research, their analysis requires a thorough study.

Research methodology. The main method of the analysis of references and literature is the culturological comparative studies, which makes it possible to explore meaningful and significant progress in coverage of the evolution of cultural and artistic as well as artistic and literary associations of Ukraine.

Results. On the basis of culturological and comparative analysis of the key references the author identifies the extent of the research and the role of cultural and artistic as well as artistic and literary associations of Ukraine in socio-cultural and cultural life of the society, especially today, when information society is being formed in Ukraine. In the future the results of this research may be extrapolated to studying the issues of artistic culture of Ukraine.

Novelty. The paper provides the first attempt of culturological and comparative analysis of the references concerning transformation of the processes of forming and developing cultural and artistic as well as artistic and literary associations of Ukraine.

The practical significance. The results of the analysis presented in this paper can be used not only for further research of the above mentioned issues but also in the process of developing the courses of lectures for teaching in the institutions of higher education of Ukraine related the study of culturology and art criticism.

Key words: historiographic and source studies analysis, cultural and artistic as well as artistic and literary associations of Ukraine, culturological aspect.

Надійшла до редколегії 08.11.2016 р.